

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Оскілко Олексій Олегович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН	66
Павлова Вікторія Георгіївна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ	69
Токарева Віра Олександрівна ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK	71
Мельник Олександр Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ	74
Фасій Богдан Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДИСПОЗИТИВНОГО МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	78
Шамота Олександр Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	80
Бойченко Ростислав Сергійович ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	82
Брага Аліна Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СПАДКУВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ...	85
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	88
Герсак Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ	91
Гнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ	94
Гнатюк Дмитро Володимирович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	97
Дворнікова Анна Юріївна ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ	100
Кочіашвілі Альберт Давидович ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ	103
Мельничук Олександр Миколайович ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	106
Мусієнко Андрій Юрійович ВИТРЕБУВАННЯ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ІЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	108
Павленко Микола Вадимович ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ З ЦИВІЛЬНОГО СЕКТОРУ	111
Рябенко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	113

Павлова Вікторія Георгіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОБОВ'ЯЗКОВУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ

Одним із першочергових завдань нашої країни в період гібридної війни та після довгоочікуваного припинення воєнного стану є забезпечення законного правового регулювання приватноправових правовідносин загалом та спадкових правовідносин зокрема. Рекодифікаційний процес оновлення цивільного законодавства, який триває вже декілька років, охопив значний масив законодавчих правил, які потребують нового юридичного осмислення та оброблення. Новели, що пропонуються правниками, вченими, майже усією юридичною спільнотою ґрунтуються на ідеї Концепції оновлення Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), з врахуванням імплементаційних процесів, вивчення досвіду іноземних держав. Створення єдиного кодексу приватного права відображатиме досягнення української цивілістичної думки, гармонізацію та адаптацію національного законодавства до законодавства європейських країн.

Спадкове право вважається провідною підгалуззю цивільного права та одним із найдавніших інститутів приватного права, який здобув свого розвитку ще за римських часів. Предметом аналізу практики застосування спадкового законодавства є особливості переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців, правове регулювання спадкування за заповітом та законом, здійснення права на спадкування та оформлення права на спадщину, проблемні питання правового регулювання спадкового договору. Окреме місце займає аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання відносин спадкування та адаптація застосування європейського спадкового законодавства до національної судової та нотаріальної системи.

Спадковим правовідносинам присвячена Книга шоста ЦК України, в загальних положеннях якої закріплено, що спадкування – це перехід прав та обов'язків померлої особи – спадкодавця до інших осіб – спадкоємців. Спадкування в Україні відбувається у двох напрямках: за заповітом та за законом. Спадкування за заповітом має пріоритетне становище, оскільки спадкування за законом настає у випадку відсутності заповіту. Свобода заповіту, як і свобода договору відноситься до основних принципів цивільного права. При цьому, задля захисту слабкої особи, закон задекларував, запропоноване ще римським приватним правом правило про обов'язкову частку у спадщині. Таким чином, свобода заповідального розпорядження спадкодавця обмежується імперативним приписом ч. 3 ст. 1235 ЦК України про право спадкоємців, які закликаються до спадкування та спадкують обов'язкову частку спадщини незалежно від волі спадкодавця [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 1241 ЦК України, до суб'єктного складу осіб, що потребують особливого імперативного захисту як слабого суб'єкта спадкових правовідносин, тобто осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині

відносяться непрацездатна вдова, непрацездатний вдівець, малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця та непрацездатні батьки спадкодавця. Обов'язкова частка в спадковій масі не залежить від волі спадкодавця та змісту заповіту та визначається у розмірі половини частки, яка б належала кожному спадкоємцю в разі спадкування за законом [1].

Протягом багатьох років триває теоретична та практична дискусія з приводу правового статусу онуків спадкодавця. Проблема відсутності онуків в п'яти можливих чергах спадкування за законом вирішена законодавцем за допомогою спадкової конструкції – за правом представлення, закріпленої статтею 1266 ЦК України, відповідно до якої онуки вважаються спадкоємцями за законом, якщо на момент відкриття спадщини немає в живих того родича по низхідній лінії споріднення, який був би спадкоємцем. Отже, онуки спадкують за нащадками родичів спадкодавця. Як було зазначено вище, в юридичній літературі триває полеміка щодо несправедливого статусу онуків у спадковому процесі [2, с. 189]. Вбачається доцільним в процесі рекодифікації цивільного законодавства, враховуючи їх пряму – низхідну лінію споріднення та аргументи правників, включити онуків до другої черги спадкоємців за законом для гармонізації отримання ними самостійного статусу та спрощення механізму вступу в спадщину.

Згідно зі ст. 265 Сімейного кодексу України (далі – СК України), дід та баба повинні утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, якщо у них немає матері, батька або якщо батьки не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови, що баба, дід можуть надавати матеріальну допомогу [3]. Таким чином, враховуючи принцип аналогії права та аналогії закону, а також вищевикладені аргументи, пропонуємо оновити ч. 1 ст. 1241 ЦК України: до суб'єктного складу осіб, що потребують особливого імперативного захисту як слабкого суб'єкта спадкових правовідносин, тобто осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині додати малолітніх, неповнолітніх, повнолітніх непрацездатних онуків спадкодавця, якщо у них немає матері, батька.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1241 ЦК України, в судовому порядку за зверненням зацікавленого спадкоємця, допускається зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині на підставі аналізу характеру відносин між спадкодавцем та спадкоємцями та інших обставин, що мають істотне значення. При цьому, в статті відсутнє законодавче трактування чи тлумачення таких обставини, що мають істотне значення для зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині. На відміну від німецького спадкового законодавства, в якому допускається позбавлення права на обов'язкову частку у спадщині, вітчизняне законодавство передбачає лише зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині. Викладене підтверджується Оглядом практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду щодо розгляду справ у спорах, що виникають із спадкових правовідносин в п. 6.1 якого зазначено, що цивільним законодавством не передбачено такого способу захисту цивільних прав, як позбавлення обов'язкової частки у спадщині, а можливе лише зменшення її розміру [4].

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 264 с.
3. Сімейний кодекс України: Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
4. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду щодо розгляду справ у спорах, що виникають із спадкових правовідносин. URL: <https://supreme.court.gov.ua>

Ключові слова: Спадкове право, право на обов'язкову частку у спадщині, спадкодавець, спадкоємець, рекодифікація цивільного законодавства.

Keywords: inheritance law, right to a mandatory share in the inheritance, testator, heir, recodification of civil legislation.

Токарева Віра Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK

З огляду на повсюдне проникнення інформаційно комунікаційних технологій, зростає значущість довіри до них та постає потреба розробки технологічно відкритих способів обробки даних. До того ж цінність та роль персональних даних в уявленні суспільства безповоротно змінюється. Зібранні персональні дані та отримані на їх підставі результати аналітики більше не можуть розглядатися в якості об'єктів права власності корпорацій які ними маніпулюють та використовують на власний розсуд без погодження із суб'єктами даних [1]. По мірі зростання збору та обробки персональних даних, дедалі поширеними стають зловживання та порушення недоторканності приватного життя в Інтернеті. Виборча компанія президента США Д. Трампа у 2016 році справивши скандал не лише на американському континенті, не тільки підштовхнула багатьох користувачів переглянути свої цифрові звички за замислитися над цінністю власних персональних даних, а й вплинула на перегляд законодавство щодо захисту персональних даних в ЄС. Так, для просування кандидата на пост президента США, прибічники з круга Д. Трампа звернулися до британської компанії Кембрідж Аналітика яка використовувала технології глибинного аналізу великих